

Візниця Юрій Васильович,
кандидат соціологічних наук,
доцент Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІКТИМОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ І КРИМІНАЛЬНА СТАТИСТИКА

Формування ефективної системи протидії злочинності в Україні неможливе без опрацьованого аналізу та використання вірогідних даних про поточний стан злочинності та її тенденції на сучасному етапі. Вивчення та кримінологічний аналіз кількісних та якісних показників злочинності на сучасному етапі розвитку українського суспільства є необхідною передумовою реалізації кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні [1, с.207]. Статистичні дані, які є в розпорядженні поліції, є головним джерелом інформації про злочинність. Разом з тим, вони не можуть показувати повною мірою реального стану справ зі злочинністю. На показники можуть суттєво впливати такі фактори як покращення (або погіршення) інформації про злочини, кількість затримань правопорушників, кількість злочинів, про які стає відомо правоохоронцям в ході розслідувань, якість оперативної роботи і т.ін. Вагомою залишається доля латентних правопорушень як стосовно цілого ряду видів злочинності, де це обумовлено об'єктивними обставинами специфіки здійснення таких злочинів (службові злочини, контрабанда, економічні злочини), так і не звернення частини потерпілих і свідків злочинних дій до органів правопорядку. Це викликано рядом чинників серед яких, наприклад, невпевненість громадян в успішному завершенні справи, страх перед злочинцями, недооцінка серйозності правопорушення, несприйняття тяганини, пов'язаної зі зверненням до правоохоронних органів, невіра в успіх справи, специфічність уявлень про гідність та порядність за яких частина потерпілих не звертається до правоохоронних органів з повідомленнями про здійснення правопорушень. Фактори, вплив яких призводить до відмови потерпілих і свідків від звернення до поліції, належать як до культурно-історичної площини (низький рівень довіри до поліції), так і обумовлені функціональними вадами правоохоронної системи, серед яких – недостатність у матеріально-технічному забезпеченні, завантаженість роботою працівників. Ще одна група причин належить до правового поля, а саме: надмірна тяганина в кримінальному процесі, недосконалість правових норм про покарання злочинців, відшкодування збитків. Усе це примушує багатьох потерпілих відмовитись від поновлення справедливості вже на етапі подання відповідної заяви до правоохоронних органів чи позову до суду. Не звертання жертв злочину до органів державної влади свідчить про складність реалізації їхніх прав [2, с. 34]. Удосконалення законодавства,

запровадження нових організаційних правових заходів має враховувати латентну частку потерпілих від злочину.

Вивчення жертв злочинів дає як теоретичні, так і практичні результати. Проблему віктимізації населення у своїх працях розробляли такі науковці, як Л. В. Франкл, Д. В. Рівман, В. О. Туляков, О. М. Джужа, О. М. Моїсєєв, В. В. Васеливич, В. С. Мінська, Г. І. Чечель, О. Є. Михайлов, О. Г. Кулик, В. Я. Рибальська, О. М. Литвинов, А. В. Майоров та ін. Разом з тим менше уваги надається спробам використання соціологічних опитувань потерпілих та їх результатам у якості потужного засобу громадського контролю за функціонуванням правоохоронної системи, інструменту оцінки керівництвом діяльності окремих ланок в системі МВС. Нашу мету складає пошук додаткових методів виявлення, обліку та врахування кількісних та якісних показників злочинності через комплексне поєднання статистичних методів кримінологічного аналізу з результатами соціологічних опитувань населення з віктимологічної проблематики.

Проблеми стану злочинності та виявлення тенденцій її розвитку є постійним об'єктом дослідження провідних учених-кримінологів як нашої країни, так і їх іноземних колег. Серед вітчизняних дослідників цієї проблематики приділяли увагу такі науковці, як О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, В. В. Голіна, Л. М. Давиденко, С. Ф. Денисова, В. М. Др'омін, А. П. Закалюк, О. Г. Кальман, О. М. Литвинов, В. М. Трубников, П. В. Хряпінський, І. С. Яковець та багато інших. Проте отримані у наукових дослідженнях дані потребують постійного оновлення та актуалізації.

У США у 1966 році Президентська комісія з охорони правопорядку і управління доручила Центру досліджень громадської думки при Чиказькому університеті провести обстеження 10000 родин і з'ясувати чи були вони коли-небудь жертвами злочинів. Було проведено також детальне вивчення криміногенних зон у багатьох містах. Результати були приголомшливими. Було встановлено, що постраждалих від злочинів виявилось вдвічі більше, ніж повідомляло ФБР. Насправді відбулося в 3,5 рази більше згвалтувань і втричі більше пограбувань. У деяких криміногенних районах виявили у 3-10 разів більше злочинів у порівнянні з даними, що були надані поліцією. Під час дослідження також було встановлено, що у криміногенних районах щорічно здійснюється від 10000 до 24000 злочинів на 100000 мешканців. Але і ці дані, як здається, є заниженими. Можливо, є заниженою кількість злочинів проти дітей. Людська пам'ять ненадійна, забуваються навіть серйозні злочини, не кажучи вже про незначні порушення [3, с.207-208].

Рівень віктимізації населення в Україні залишається доволі високим. Щороку лише від зареєстрованих злочинів страждають понад 340 тис. осіб, що в розрахунку на 10 тис. населення становить 75 осіб. Як зазначає В. Туляков, рівень віктимізації в середньому у 2-2,5 рази перевищує рівень зареєстрованої злочинності в Україні [4, с. 246]. За даними міжнародного віктимологічного опитування населення в Україні UNICRI (1996-1999 pp.) 58

% респондентів були жертвами злочинних посягань. Показово й те, що 60-70 % жертв не зверталися до правоохоронних органів. Найчастіше громадяни ставали жертвами таких злочинів як обман покупців, кишенькова крадіжка, хуліганство, хабарництво, грабіж, розбій, крадіжка з квартири, приватного будинку чи дачі [5, с. 206].

Проведений аналіз виявив певний брак результатів широкомасштабних обстежень громадської думки. Очевидно, що нині в Україні все ще залишається проблемою оцінка чисельності потерпілих. Проведені дослідження носять локальний та епізодичний характер, часом неспеціалізований (щодо віктимізації населення та захисту прав потерпілих) характер. Виникають складнощі при порівнянні результатів епізодичних опитувань, котрі проведені за різною методологією (запитання, які ставилися, обсяг і характер вибірки), представлення даних і обчислення загальної кількості потерпілих від злочинів. Наведені результати досліджень дають підстави для таких якісних висновків.

Ситуація в Україні характеризується значною часткою латентної злочинності, коли потерпілі не заявляють про вчинений проти них злочин чи правопорушення. З проаналізованих даних доволі обережно (зважаючи на наведені вище зауваження) можна назвати такі показники. Від 10 до 20% дорослого населення України визнає себе потерпілим протягом року хоча б від одного злочину. При цьому від кількох злочинів потерпіла вже третина населення громадяни не повідомляють про значну кількість вчинених проти них злочинів (зокрема, за деякими оцінками по окремих групах поширених злочинів статистикою враховується 1 випадок із 60). У середньому по різних видах злочинів органи внутрішніх справ інформується у кожному п'ятому випадку. Слід констатувати, що до поліції протягом року звертається з різних питань близько 10% населення. При цьому частка осіб, що задоволені роботою правоохоронців по різних видах злочинів, не перевищує 30%. Отже, можна стверджувати, що права та інтереси решти не були належним чином дотримані та поновлені. При цьому причинами невдоволення виступає відсутність належної зацікавленості до справи з боку поліції, неспроможність знайти злочинця або повернути викрадене, відшкодувати втрати [6, с.7].

Проблемами для населення нашої країни є, насамперед, вимагання хабара, вчинення крадіжок, нападів і пограбувань. Україна вирізняється серед інших країн значною часткою осіб, які не повідомляють правоохоронні органи про вчинені проти них злочини [7,с.136] Причини незадоволення населення наслідками реагування поліції полягають у відсутності суттєвого результату за значною частиною справ. Ефективна політика захисту прав потерпілих має ґрунтуватися на моніторингу ситуації щодо віктимізації населення, звернення жертв злочинів до правоохоронних органів. За аналогією із досвідом розвинених країн світу було б доцільним запровадження щорічного моніторингу ситуації із захистом прав потерпілих в Україні.

Стаття 11 п. 3 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року вказує що «рівень довіри населення до поліції є основним критері-

ем оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції». І далі п. 4 вказаного закону визначає що «оцінка рівня довіри населення до поліції проводяться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України». Відповідну постанову прийнято в лютому 2018 року. Вкрай важливим здається обов'язкове включення в дослідження рівня довіри населення до правоохоронних органів питань пов'язаних з віктимологічною проблематикою.

Бібліографічні посилання:

1. Бесчастний В. Кримінологічний аналіз стану злочинності в Україні. Підприємство, господарство і право. 2017. №1. С. 207-213..
2. Бова А. Соціологічні опитування потерпілих від злочинів в Україні. Український соціум. 2006. №1. С. 38-46.
3. Смелзер Н. Социология. Москва: «Феникс», 1998. 686 с.
4. Туляков В.О. Виктимология (социальные и криминологические проблемы): Монография. Одесса : Юрид. лит., 2000. 336 с.
5. Кулик О. Г. Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання : Монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 288 с
6. Головкін Б.М. Віктимізація населення України: стан, детермінанти, запобігання. Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Теорія і практика правознавства. Вип. 2(6). 2014. С.3-14.
7. Звітність: судова статистика (2010–2016 рр.). Судова влада України : офіційний веб-портал. URL: http://court.gov.ua/sudova_statystyka/. (дата звернення: 15.12.2018).
8. Мошак А. Дослідження діяльності поліції професором М. Кіліасом та їх значення. Вісник Національної академії правових наук України. 2014. № 1 (76) С. 131-138.

Власенко Інна Вікторівна,
студентка Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
Ірчишина Марина Віталіївна,
викладач Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕРМІНІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ СУДОВОМУ ДИСКУРСІ

У сучасній науковій літературі можна зустріти велику кількість визначень термінології як науки, що говорить про підвищений інтерес до даної проблеми та свідчить про різні підходи до її вивчення. Як відзначають О.В. Суперанська, Н.В. Подольська, і Н.В. Васильєва, «... термінологія як сукупність термінів становить частину спеціальної лексики» [1, с. 7]. Безсумнівно, термінологія являє собою найбільш динамічну та рухливу лексичну систему мови, тому дослідження в цій області мають найчастіше історичну орієнтованість, показуючи, як виникає, розвивається та змінюється у часі термінологія залежно від розвитку